

LJUBAV PREMA DOMOVINI¹

Sažetak

Ljubav prema domovini nazivamo domoljublje, a ono podrazumijeva poštovanje svega što čini domovinu. Domovinu čine ljudi, jezik, povijest, kultura, tradicija te prirodne posebnosti. U nastavi Geografije brojne su mogućnosti razvijanja ljubavi prema domovini, a jedan od načina jest aktivno uključivanje učenika u male istraživačke projekte u nastavi kroz koje upoznaju prirodnu i kulturnu baštinu svoje domovine, a time jačaju osjećaj pripadnosti i ljubav prema domovini.

Kroz dva nastavna predmeta, Geografiju i Hrvatski jezik, učenici osmih razreda osnovne škole sudjelovali su u dvama cjelogodišnjim projektima u kojima su povezali te produbili svoje znanje o materijalnoj i nematerijalnoj baštini, povijesti, prirodnim, geografskim i kulturnim ljepotama i vrijednostima svoje domovine. Projekt pod nazivom *Moja zemlja* vođen je na eTwinning platformi u suradnji s nekoliko drugih škola u Republici Hrvatskoj, a projekt *Hrvatska kulturna baština* cjelogodišnji je unutarškolski projekt.

Cilj projekta *Moja zemlja* bio je proširivanje znanja o domovini kroz korištenje različitih digitalnih alata. Pri realizaciji projekta učenici su dopunili znanja o svojoj domovini, gradu, učili se primjeni različitih *web*-alata, ali isto tako upoznali druge običaje, razbili predrasude i postali odgovorniji građani.

Cilj projekta *Hrvatska baština* jest upoznavanje hrvatske kulturne materijalne i nematerijalne baštine, te prirodnih ljepota Republike Hrvatske kroz terenski i istraživački rad.

Ključne riječi: baština, domovina, digitalni alati, geografija, terenska nastava, tradicija

„Ja domovinu imam; tek u srcu je nosim,
I brda joj i dol.“
Silvije S. Kranjčević, Moj dom

1. Uvod

Ljubav prema domovini nazivamo domoljublje, a ono podrazumijeva poštovanje svega što čini domovinu. Domovinu čine ljudi, jezik, povijest, kultura, tradicija te prirodne posebnosti. U nastavi Geografije brojne su mogućnosti razvijanja ljubavi prema domovini, a jedan od načina jest aktivno uključivanje učenika u

---

¹ Rad objavljen u zborniku 3. međunarodna konferenca Vzgoja za ljubezen do domovine in države, Odgovorno odhranjamo slovensko identiteto, 2021.

male istraživačke projekte u nastavi kroz koje upoznaju prirodnu i kulturnu baštinu svoje domovine, a time jačaju osjećaj pripadnosti i ljubav prema domovini.

Kroz dva nastavna predmeta, Geografiju i Hrvatski jezik, učenici osmih razreda osnovne škole sudjelovali su u dvama cjelogodišnjim projektima u kojima su povezali te produbili svoje znanje o materijalnoj i nematerijalnoj baštini, povijesti, prirodnim, geografskim i kulturnim ljepotama i vrijednostima svoje domovine. Projekt pod nazivom *Moja zemlja* vođen je na eTwinning platformi u suradnji s nekoliko drugih škola u Republici Hrvatskoj, a projekt *Hrvatska baština* cjelogodišnji je unutarškolski projekt.

Svoj doprinos vidim u prezentaciji ovih dvaju projekata kao primjera dobre prakse s temom odgoja za ljubav prema domovini, a to se najbolje očituje u očuvanju identiteta i baštine. Identitet je najvažnije egzistencijalno pitanje čovjeka. Identitet osobe ili naroda može činiti više elemenata poput jezika ili religije, no jedan od najvažnijih je baština; ona je „odnos prema prošlosti, sadašnjosti i budućnosti, a uključuje naše pravo na korištenje, obvezu očuvanja i dužnost stvaranja za nove generacije“ (Cifrić, 2014: 9).

Osnova za osmišljavanje ovih dvaju projekata proizašla je iz kurikuluma Geografije. Današnji način života zahtijeva nova znanja, vještine, sposobnosti, vrijednosti i stavove, tj. nove kompetencije pojedinca, koje stavljaju naglasak na razvoj inovativnosti, stvaralaštva, rješavanja problema, razvoj kritičkog mišljenja, poduzetnosti, informatičke pismenosti, socijalnih i drugih kompetencija. Smisao učenja nije puko usvajanje činjenica koje se brzo zaboravljaju. Umjesto suhoparnih predavanja nakana je učiniti nastavu doista korisnom i zanimljivom. To su razlozi zbog kojih se smatra da su ovakvi primjeri u nastavi vrijedno iskustvo, te mogu poslužiti kao dobar model kolegama.

2. Iz kurikuluma Geografije

2.1. Vrijednosti i načela učenja i poučavanja geografije

„Geografija je znanost koja se bavi proučavanjem odnosa i odraza prirodnih i društvenih elemenata u geografskome prostoru (njihovim distribucijama, obrascima, međudjelovanjima i promjenama, odnosno zakonitostima) radi planiranja funkcionalne i, prema mogućnosti, optimalne prostorne organizacije (na skali od lokalne do globalne) te upravljanja prostorom u skladu s održivim, pametnim i uključivim razvojem. Svrha učenja i poučavanja Geografije usvajanje je geografskih znanja i vještina te pozitivnih etičkih stavova (koje kao skup kompetencija možemo nazvati geografskom pismenošću) kako bi učenici postali osposobljeni članovi zajednice, koji svjesni svoje odgovornosti prema drugim ljudima i prirodi, poštujući načela održivoga razvoja, aktivno sudjeluju u oblikovanju i preoblikovanju funkcionalne prostorne organizacije na različitim

razinama, od lokalne preko nacionalne do globalne.“ (*Kurikulum nastavnog predmeta geografija za osnovne škole i gimnazije 2019.*)

„Poučavanje Geografije neposredno promiče prostor kao identitetnu osnovu, razvija identitet od osobnoga, lokalnog, regionalnog do nacionalnog građanskog, ali i do nadnacionalnog i globalnog identiteta građanina svijeta. Razvijanjem socijalne osjetljivosti i ekološke svijesti učenici razvijaju solidarnost. Stečene vrijednosti potiču prihvaćanje kulturnih i drugih razlika i uvažavanje potreba drugih, uz međusobno razumijevanje i poštovanje.

Temeljna vrijednost učenja i poučavanja Geografije jest razvijanje znatiželje za svijet te poticanje nadahnuća za građenje bolje i uređenije sadašnjosti i budućnosti Hrvatske, Europe i svijeta. Geografija pruža znanja i vještine koje omogućuju učenicima potpunije razumijevanje vrlo složenoga i promjenjivoga svijeta i njihova položaja u njemu. U nastavnome predmetu Geografiji učenici razvijaju prostorno mišljenje, uče o prostoru, ali i u prostoru. Uče orijentirati se, kretati se, promatrati i prikupljati podatke u prostoru, koristiti se geografskim kartama, novim tehnologijama, uključujući i geografske informacijske sustave. Osposobljavaju se za prepoznavanje prostorno relevantnih problema od lokalne k sve višim prostornim razinama. Potiče ih se na predlaganje rješenja tih problema i na aktivno sudjelovanje u oblikovanju bolje budućnosti. Učenjem i poučavanjem Geografije u učenika se razvija osjećaj odgovornosti kako bi svaki naraštaj iza sebe ostavio skladniji i uređeniji prostor nego što ga je dobio u nasljeđe.“ (*Kurikulum nastavnog predmeta geografija za osnovne škole i gimnazije 2019.*)

2.2. Odgojno-obrazovni ciljevi učenja i poučavanje geografije

„Učeći nastavni predmet Geografiju, učenik će:

- postati osposobljen član zajednice koji, svjestan svoje odgovornosti prema drugim ljudima i prirodi te poštujući načela održivoga razvoja, može sudjelovati u oblikovanju funkcionalne prostorne organizacije na različitim prostornim razinama
- spoznati važnost identiteta u globaliziranom društvu te djelovati na očuvanju i promicanju lokalnoga, regionalnog i nacionalnog identiteta, uz poštovanje različitosti
- koristiti se geografskom pismenošću, logičkim mišljenjem, jezično-komunikacijskim i socijalnim vještinama za kritičko promišljanje o prostornim problemima radi pronalazjenja kreativnih i inovativnih rješenja u svakodnevnome životu i za cjeloživotno učenje
- samostalno i u skupini planirati i provesti istraživanje, uključujući terenski rad, radi otkrivanja novih spoznaja o geografskome prostoru.“ (*Kurikulum nastavnog predmeta geografija za osnovne škole i gimnazije 2019.*)

2.3. Učenje i poučavanje predmeta

„Učenje i poučavanje geografije treba biti u znaku aktivnoga učenja koje omogućava razvijanje ne samo geografskih nego i metodičkih, komunikacijskih i socijalnih kompetencija učenika. Učenicima trebaju biti na raspolaganju različiti izvori znanja (tekstni, grafički...) te tehnika i tehnologija kako bi ih učili svrhovito odabirati i prikladno se njima koristiti. Aktivnom učenju treba doprinijeti primjena načela slobodnoga izbora organizacijskih oblika rada, strategija učenja i izbora sadržaja učenja, što bi moglo dovesti do veće motivacije i više razine ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda. Stare postulate slušaj, pamti, ponovi valja zamijeniti postulatima istraži, promisli, stvori nešto novo.“ (Kurikulum nastavnog predmeta geografija za osnovne škole i gimnazije 2019.)

„U učenju geografije koriste se udžbenik, atlas i radna bilježnica te brojni drugi različiti analogni i digitalni materijali i izvori za učenje koji doprinose uspješnijem ostvarenju ishoda i potiču znatiželju. Vizualizacija geografskih sadržaja ostvaruje se korištenjem različitih vrsta geografskih karata, atlasa, modela, uređaja, grafičkih i slikovnih materijala, udžbeničke i ostale literature te brojnih sadržaja i alata u elektroničkom obliku. Tijekom procesa učenja i poučavanja učenici dio materijala i izvora izrađuju i pronalaze samostalno. E-učenje osposobljava učenike za korištenje računalne tehnologije i internetskih izvora kao preduvjeta uspješnoga cjeloživotnog učenja. Za interpretaciju i vizualizaciju prostornih organizacija i procesa te lakše uočavanje obrazaca, trendova i problema u prostoru koristi se GIS.“ (Kurikulum nastavnog predmeta geografija za osnovne škole i gimnazije 2019.)

3. Primjeri dobre prakse

Polazište za osmišljavanje ovih projekata bili su ishodi učenja predmeta Geografija u osnovnoj školi.

Iz kurikuluma – ishodi učenja:

„GEO OŠ A.5.4. Učenik opisuje oblik, granice i državne simbole Republike Hrvatske, objašnjava aspekte položaja te izdvaja prirodno-geografske regije i upravno-teritorijalne jedinice koristeći se geografskim kartama.“ (Kurikulum nastavnog predmeta geografija za osnovne škole i gimnazije 2019.)

„GEO OŠ B.C.5.5. Učenik uspoređuje reljefna obilježja panonskoga i dinarskoga prostora Hrvatske te ih vrednuje kao životni prostor.“ (Kurikulum nastavnog predmeta geografija za osnovne škole i gimnazije 2019.)

„GEO OŠ C.5.2. Učenik opisuje osnovna obilježja i važnost kopnenih voda na Zemlji i u Hrvatskoj te podržava njihovo održivo iskorištavanje.“ (*Kurikulum nastavnog predmeta geografija za osnovne škole i gimnazije 2019.*)

„GEO OŠ C.5.3. Učenik obrazlaže glavna obilježja mora, mogućnosti iskorištavanja mora i podmorja te prepoznaje Jadransko more kao bogatstvo Hrvatske.“ (*Kurikulum nastavnog predmeta geografija za osnovne škole i gimnazije 2019.*)

„GEO OŠ A.6.1. Učenik objašnjava stvaranje suvremene hrvatske države, opisuje političko uređenje i upravno-teritorijalnu organizaciju Republike Hrvatske.“ (*Kurikulum nastavnog predmeta geografija za osnovne škole i gimnazije 2019.*)

„GEO OŠ B.A.6.1. Učenik interpretira podatke o broju i razmještaju stanovnika i gustoći naseljenosti na primjerima iz Hrvatske i svijeta.“ (*Kurikulum nastavnog predmeta geografija za osnovne škole i gimnazije 2019.*)

„GEO OŠ B.A.6.4. Učenik razlikuje ruralna i urbana naselja, prepoznaje funkcije i njihov prostorni raspored te objašnjava hijerarhiju gradskih naselja na primjeru Hrvatske.“ (*Kurikulum nastavnog predmeta geografija za osnovne škole i gimnazije 2019.*)

„GEO OŠ C.A.6.1. Učenik razlikuje kategorije zaštite prirode, navodi primjere zaštićene prirodne i kulturne baštine u Hrvatskoj, objašnjava važnost zaštićenih područja i lokaliteta kao gospodarskoga potencijala i elementa identiteta te sudjeluje u aktivnostima čuvanja i adekvatnoga vrednovanja baštine na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini.“ (*Kurikulum nastavnog predmeta geografija za osnovne škole i gimnazije 2019.*)

„GEO OŠ C.6.3. Učenik objašnjava međuovisnost klime, tla i živoga svijeta te utjecaj čovjeka na promjenu bioraznolikosti na primjerima iz zavičaja i Hrvatske.“ (*Kurikulum nastavnog predmeta geografija za osnovne škole i gimnazije 2019.*)

Kako je osmišljen i realiziran svaki od navedenih projekata kroz nastavu Geografije, te kako je izgledao radni postupak proizašao iz ciljeva i ishoda nastavnog predmeta, opisano je i objašnjeno u daljnjem tekstu.

3.1. ETwinning projekt *Moja zemlja*

U projektu su uz našu školu sudjelovali još naši prijatelji iz OŠ Novi Marof iz Novog Marofa i OŠ Lapad iz Dubrovnika te OŠ Đuro Ester iz Koprivnice.

O projektu

Cilj je projekta *Moja zemlja* proširivanje znanja o domovini korištenjem različitih digitalnih alata. Pri realizaciji projekta učenici su dopunili znanja o svojoj domovini, gradu, učili se primjeni različitih *web*-alata, ali isto tako upoznali druge običaje, razbili predrasude i postali odgovorniji građani. Ideja je bila povezivanje više različitih predmeta (područja) s temom zavičaja. Povezujući gradivo više predmeta uz razumijevanje i primjenu, mnogo se lakše uči i pamti. Povezivanje predmeta pretpostavlja motiviranost i spremnost profesora (i učenika) na suradnju, a time se osim znanja usvajaju još brojne kompetencije važne za život svakog pojedinca.

Ciljevi:

Učenici su dopunili znanja o svojoj domovini, gradu, učili se primjeni različitih *web*-alata. Današnji način života zahtijeva nova znanja, vještine, sposobnosti, vrijednosti i stavove, tj. nove kompetencije pojedinca, koje stavljaju naglasak na razvoj inovativnosti, stvaralaštva, rješavanja problema, razvoj kritičkog mišljenja, poduzetnosti, informatičke pismenosti, socijalnih i drugih kompetencija. Sve navedeno moguće je razvijati kroz ovakav projekt.

Zamišljeno je uključivanje više nastavnih predmeta kroz čije sadržaje treba provući teme iz zavičaja. Učenici su predviđene teme obrađivali i prezentirali na način koji im se čini najboljim uz korištenje digitalnih alata. Uratke smo objavljivali na Twinspaceu. Tijekom prvog polugodišta školske godine pripremali smo materijale iz raznih područja s temom svojeg zavičaja i onda smo se u drugom polugodištu tim materijalima koristili u nastavi kroz provjeru naučenog.

Očekivani rezultati:

Geografiju doživljavamo kao predmet u kojem upoznajemo svijet oko sebe. Nismo uvijek u prilici u stvarnosti posjetiti sve ono što bismo željeli, a na ovaj način učenici postaju istraživači prostora koji ih okružuje. Ovaj projekt omogućio je upoznavanje različitih dijelova Hrvatske kroz iskustvo djece koja u tom kraju žive.

Isto tako učenici su naučili prezentirati svoj zavičaj i njegovo bogatstvo na nov način. Kao rezultat ostali su materijali koji se poslije mogu oblikovati u vodiče, te zadatci koji mogu poslužiti za provjeru naučenog ili jednostavno zabavu. Na početku školske godine projekt smo planirali i obrazložili u školskom kurikulumu 2019./2020., str. 132.

Na nastavi Geografije tijekom godine izradili smo različite materijale u raznovrsnim alatima koje smo prezentirali na eTwinning platformi, na Twinspaceu.

Slika 1. Poster otok Krapanj

- a) Međunarodni dječji festival
- b) Festival dalmatinske šansone
- c) Ljetna orguljaška škola
- d) Srednjevjekovni sajam
- e) Adventura.

Na kraju, izradili smo i virtualnu šetnju gradom i Šibensko-kninskom županijom u alatu Google Earth. Naučeno smo provjerili radnim listićem u alatu Wizer.me: Što smo naučili o Šibeniku?

3.2. Školski projekt *Hrvatska baština*

Slika 2. Plakat UNESCO u Hrvatskoj

Ovom prigodom prezentirat ću materijale koje su izradili moji učenici iako je projekt realiziran u suradnji više hrvatskih škola, te su i učenici iz drugih krajeva Hrvatske prezentirali svoj zavičaj.

Učenici su izradili prezentacije u programu PowerPoint te postere o šibenskim otocima i o samom gradu Šibeniku.

Isto tako, napravljen je video-uradak o poznatim Šibenčanima. U alatu Smore (alat za izradu oglasa) odlučili smo predstaviti manifestacije koje tijekom godine privlače velik broj posjetitelja, a to su:

Cilj je projekta upoznavanje hrvatske kulturne materijalne i nematerijalne baštine te prirodnih ljepota Republike Hrvatske te povezivanje s materinskim jezikom kroz pisano stvaralaštvo naših književnika te pisano i usmeno izražavanje.

Na nastavi Geografije učenici su istraživali zadane teme i svoje istraživanje prikazali na način na

koji oni to žele, najviše su se koristili alatom Canva za izradu postera. Teme po mjesecima prikazane su u tablici.

Tablica 1. Teme po mjesecima

mjesec	GEOGRAFIJA – TEME
RUJAN	UNESCO u rodnom gradu – terenska nastava
LISTOPAD	Trogir
STUDENI	UNESCO u Istri
PROSINAC	Nematerijalna baština pod zaštitom UNESCO-a
SIJEČANJ	Plitvička jezera
VELJAČA	Dubrovnik
OŽUJAK	Zaštićene šume NP-a Sjevni Velebit
TRAVANJ	Hvar
SVIBANJ	Split – terenska nastava
LIPANJ	Evaluacija projekta

Projekt je započeo terenskom nastavom 23. rujna 2019., dan nakon obilježavanja Dana europske baštine i Međunarodnog dana kulturne baštine.

Učenici su posjetili dvije šibenske tvrđave – tvrđavu Barone i Sveti Mihovil. Obilazak i upoznavanje lokalnih kulturnih znamenitosti, koje su dijelom baštine i identiteta grada, završen je posjetom Interpretacijskom centru Civitas sacra (prezentacijski centar katedrale sv. Jakova). Projekt je završen terenskom nastavom u Splitu gdje su učenici posjetili Dioklecijanovu palaču.

4. Zaključak

„Živim u sasvim maloj kućici čiji prozori gledaju na vrlo veliki svijet.“
Konfucije

Oduvijek sam na predmet Geografija gledala kao na način upoznavanja svijeta koji me okružuje. Konfucijev mi je citat postao moto u poučavanju i danas kao učiteljica Geografije nastojim svojim učenicima otvoriti prozore i omogućiti im upoznavanje tog svijeta. Učenje u izvornoj stvarnosti idealan je način sagledavanja prostora i usvajanja znanja o njemu i u njemu, ali, nažalost, nije uvijek moguće učiti na takav način. Stoga smo u ovim projektima kombinirali terensku nastavu s radom na računalu.

U navedenim projektima ideja je bila upoznati se s prirodnom i kulturnom baštinom svoje domovine, pobuditi osjećaj pripadnosti i brige o nasljeđu koje

nam je predano na čuvanje, te naučiti učenike prezentaciji hrvatske baštine kako bi je zavoljeli i drugi.

Sa željom da nastava Geografije u školi bude zanimljivo putovanje, a ne suhoparno nabranje činjenica, nadam se da ću kolege potaknuti na pomalo drukčiji i kreativan rad.

5. Literatura

1. Čukelj, Z. (2009). Mogućnosti stjecanja znanja i spoznaja o prirodnoj i kulturnoj baštini u osnovnim školama Republike Hrvatske, *Soc. ekol. Zagreb* 18 (3-4): 267–288. URL:<https://hrcak.srce.hr/54109>. Posjećeno 18. kolovoza 2021.
2. Starčević, L. (2018). *Kultura, baština i tradicija u terenskoj nastavi geografije*, Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, PMF. URL: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:217:524698>. Posjećeno 18. kolovoza 2021.
3. URL1: *Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Geografija za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj (2019.)*, Narodne novine 7/19 (29. 1. 2019.), Ministarstvo znanosti i obrazovanja. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_145.html Posjećeno 19. srpnja 2021.
4. URL2: *Školski kurikulum, Školska godina 2019./2020.* (2019), Katolička osnovna škola Šibenik, 2019. http://os-katolicka-si.skole.hr/upload/os-katolicka-si/images/static3/814/attachment/Kurikul_2019-2020.pdf. Posjećeno 20. srpnja 2021.
5. URL3: *Učenjem iz prošlosti kreiramo našu budućnost: europska kulturna baština u eTwinningu*, Središnja služba za podršku eTwinningu (2018.). https://www.etwinning.net/downloads/eTwinning%20book_HR.pdf. Posjećeno 20. srpnja 2020.
6. URL4: *Učiti se povezati s kulturnom baštinom i razmišljati*, Europska internetska platforma za školsko obrazovanje, SchoolEducationGateway (2020.). <https://www.schooleducationgateway.eu/hr/pub/resources/tutorials/learn-to-connect-and-reflect.htm>. Posjećeno 20. srpnja 2020.
7. URL5: *Web stranica Katoličke osnovne škole Šibenik*. http://os-katolicka-si.skole.hr/?news_id=1932#mod_news. Posjećeno 18. kolovoza 2021.

LOVE FOR HOMELAND

Abstract

We call love for the homeland patriotism, and it implies respect for everything that makes up the homeland. The homeland consists of people, language, history, culture, tradition and natural features. There are numerous opportunities to develop love for the homeland in Geography classes, and one of the ways is to actively involve students in small research projects in class through which they get to know the natural and cultural heritage of their homeland. In that way they can strengthen their sense of belonging and love toward their nation and homeland.

Eight graders have taken part in two year-round projects based on geography and Croatian during which they have interrelated and deepened their knowledge of tangible and intangible heritage, history, natural, geographical and cultural beauties and values of their homeland. Project entitled *My country* was organized via eTwinning platform in cooperation with other schools in the Republic of Croatia and the project *Croatian Cultural Heritage* was a year-round school project.

Main aim of the project *My country* was broadening the knowledge about students' own homeland with the help of various digital tools. Not only have students participating in this project gained deeper insight into their homeland, home town and mastered the use of various digital tools, but they have also been introduced to different traditions, have had their preconceptions dissipated and have become more responsible citizens.

Aim of the project *Croatian Cultural Heritage* was getting to know Croatian cultural tangible and intangible heritage and natural beauties of the Republic of Croatia doing fieldwork and research.

Keywords: heritage, homeland, digital tools, geography, field teaching, tradition